DEUTSCHER HANDBALLBUND

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS CHRISTINE STIX-HACKL 11 päivänä heinäkuuta 2002 [1]

I Johdanto

1. Tämä ennakkoratkaisumenettely koskee kolmansista maista lähtöisin olevien pelaajien määrän rajoittamista tietyissä otteluissa urheiluliiton määräysten mukaisesti. Erityisesti se koskee näiden määräysten yhteensopivuutta Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Slovakian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen (päätösasiakirjan) (jäljempänä assosiaatiosopimus) [2] määräysten kanssa. Tässä menettelyssä tulee esiin oikeudellinen ongelma, jota on käsitelty jo joissakin kansallisissa tuomioistuimissa ja joista nämä tuomioistuimet ovat tehneet jo päätöksen. [3]

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Yhteisön säännökset*

2. Assosiaatiosopimuksen 38 artikla kuuluu seuraavasti:

"1. Jollei yksittäisissä jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu:

— kansalaisuudeltaan slovakialaisia työntekijöitä, jotka laillisesti työskentelevät jonkin jäsenvaltion alueella, ei verrattuna kyseisen jäsenvaltion kansalaisiin saa syrjiä heidän kansalaisuutensa perusteella työoloissa, palkkauksessa tai irtisanomisessa,

— laillisesti jossakin jäsenvaltiossa työskentelevän työntekijän aviopuolisolla

1 — Alkuperäinen kieli: saksa.

2 — EYVL 1994, L 359, s. 2; 19.12.1994 tehty neuvoston ja komission päätös 94/909/EHTY, EY, Euratom (EYVL L 359, s. 1).

3 — Ks. Saksan liittotasavallan vastaavasta oikeuskäytännöstä Krogmann, *Sport und Europarecht*, 2001, s. 23 ja sitä seuraavat sivut.

ja lapsilla, jotka asuvat siellä laillisesti, on pääsy tämän jäsenvaltion työmarkkinoille mainitun työntekijän työluvan voimassaolon ajan; poikkeuksen muodostavat kausityöntekijät ja 42 artiklassa tarkoitettujen kahdenvälisten sopimusten perusteella saapuneet työntekijät, jollei mainituissa sopimuksissa toisin määrätä.

2. Slovakian tasavallan on myönnettävä 1 kohdassa tarkoitettu kohtelu alueellaan laillisesti työskenteleville työntekijöille, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, sekä näiden aviopuolisoille ja lapsille, jotka asuvat sen alueella laillisesti, jollei siellä sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu."

3. Assosiaatiosopimuksen 42 artikla kuuluu seuraavasti:

"1. Ottaen huomioon jäsenvaltioiden työmarkkinatilanteen, ja jollei mainitun jäsenvaltion voimassa olevasta työntekijöiden liikkuvuutta koskevasta lainsäädännöstä ja säännöistä muuta johdu:

— slovakialaisten työntekijöiden työnsaantimahdollisuudet, jotka jäsenvaltiot antavat heille kahdenvälisten sopimusten nojalla, olisi säilytettävä, ja niitä olisi mahdollisuuksien mukaan parannettava,

— muut jäsenvaltiot tarkastelevat mahdollisuutta tehdä samanlaisia sopimuksia.

2. Assosiointineuvosto tarkastelee muiden parannusten myöntämistä, mukaan lukien mahdollisuudet päästä ammattikoulutukseen, jäsenvaltioissa voimassa olevien sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti ottaen huomioon jäsenvaltioiden ja yhteisön työmarkkinatilanteen."

4. Assosiaatiosopimuksen 59 artiklan 1 kohta kuuluu seuraavasti:

"1. Tämän sopimuksen IV osastoa sovellettaessa mitkään sopimuksen määräykset eivät estä osapuolia soveltamasta maahan pääsyä ja maassa oleskelua, työskentelyä, työehtoja, luonnollisten henkilöiden sijoittautumista sekä palvelujen tarjontaa koskevia lakejaan, asetuksiaan ja hallinnollisia määräyksiään, jos näillä määräyksillä ei mitätöidä tai rajoiteta niitä etuja, jotka kuuluvat jollekin sopimuspuolelle tietyn tämän sopimuksen määräyksen nojalla. Tämä määräys ei rajoita 54 artiklan soveltamista."

B *Kansallinen lainsäädäntö*

5. Deutscher Handballbund eV:n (jäljempänä DHB) Spielordnungin (kilpailusääntöjen, jäljempänä SpO) sen version, joka oli voimassa pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, 15 §:ssä määrätään muun muassa seuraavaa:

"1. Pelaajalisenssinumeron jälkeen kirjoitetaan tunnukseksi A-kirjain, jos kyseessä on sellaisen pelaajan pelaajalisenssi,

a) jolla ei ole jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion (EU-valtion) kansalaisuutta,

b) jolla ei ole sellaisen kolmannen valtion kansalaisuutta, joka on tehnyt assosiointijärjestelyn EU:n kanssa ja jonka kansalaisia kohdellaan vapaan liikkuvuuden osalta EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan 1 kohtaan rinnastettavalla tavalla,

c) — —

2. Bundesliga- ja Regionalliga-tason joukkueissa saa pelata sarja- ja cup-otteluissa enintään kaksi sellaista pelaajaa, joiden pelaajalisenssissä on tunnus A.

— —

5. Pelaajalisenssistä on poistettava A-tunnus asianomaisen vuoden heinäkuun 1 päivään mennessä, mikäli pelaajan kotimaa on tähän päivään mennessä 1.b kohdassa tarkoitetulla tavalla assosioitu. DHB julkaisee assosioitujen maiden luettelon, jota se myös pitää jatkuvasti ajan tasalla."

III Tosiseikat ja asian käsittely kansallisessa tuomioistuimessa

6. Maros Kolpak, Slovakian kansalainen, pelaa maalivahtina 2. liigan käsipallojoukkueessa TSV Östringen eV. Hän teki kyseisen joukkueen kanssa maaliskuussa 1997 pelaajasopimuksen, joka päättyi 30.6.2000, ja edelleen helmikuussa 2000 uuden pelaajasopimuksen, jonka oli sopimuksen mukaan määrä päättyä 30.6.2003. Kolpakille maksetaan kuukausipalkkaa. Hän asuu vakituisesti Saksassa, ja hänellä on voimassa oleva oleskelulupa. Deutscher Handballbund eV, Saksan valtakunnallinen käsipalloliitto, joka vastaa käsipallon Bundesligan järjestämisestä, antoi Kolpakille pelaajalisenssin, johon merkittiin tunnukseksi "A" sen vuoksi, että Kolpak on

ulkomaalainen. Kolpak, joka on vaatinut liitolta sellaista pelaajalisenssiä, jossa ei olisi viittausta siihen, että hän on vieraan valtion kansalainen, pitää tällaista viittausta syrjivänä, koska Slovakia on hänen mielestään yksi niistä kolmansista maista, jonka kansalaisilla on SpO:ssa tarkoitetulla tavalla EY:n perustamissopimukseen sekä assosiaatiosopimukseen sisältyvän syrjintäkiellon perusteella rajoittamaton oikeus pelaamiseen vastaavasti kuin saksalaisilla ja EU:n jäsenvaltioiden kansalaisilla.

7. Landgericht Dortmund on velvoittanut DHB:n antamaan vaaditun pelaajalisenssin; perusteluissa se on esittänyt lähinnä, että SpO:sta itsestään ilmenee, että Kolpakia ei voida SpO:n 15 §:n mukaisesti pitää pelaajana, jolla on kolmannen maan kansalaisuus. DHB on valittanut tästä tuomiosta.

8. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että Saksan kansallisen oikeuden mukaan Kolpakilla on oikeus nostaa kanne yleisissä tuomioistuimissa ja että vaikka hän ei ole suoraan tai välillisesti DHB:n jäsen, hänellä on SpO:n mukaisesti tietyin edellytyksin itsenäinen oikeus saada pelaajalisenssi sen vuoksi, että hän Bundesliga-pelaajana on sopimussuhteessa käsipalloliiton jäsenseuraan.

9. Tältä osin riidanalaista on ainoastaan, onko Kolpakille annettava SpO:n 15 §:n 1 momentin perusteella A-tunnuksella varustettu pelaajalisenssi, ja tämän vuoksi ratkaisevaa on, onko nyt ylipäänsä kyseessä 15 §:n 1 momentin soveltamisalaan kuuluva tilanne.

10. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näkemyksen mukaan asian ratkaisemisen kannalta on olennaista selvittää, miten on tulkittava SpO:n 15 §:n 1 momentin b kohtaan sisältyvää viittausta EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaan (josta on tullut EY 39 artikla).

11. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tulkitsee tätä viittausta siten, että se käsittää vain pelaajat, jotka on työntekijöiden vapaan liikkuvuuden osalta täysin rinnastettu EU-kansalaisiin. Tämän mukaisesti Kolpakilla ei olisi oikeutta rajoittamattomaan pelaajalisenssiin, jossa ei ole A-tunnusta. Siksi Slovakiaa ei myöskään mainita siinä luettelossa, jota DHB pitää SpO:n 15 §:n 5 momentin mukaisesti.

12. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mielestä on siksi tutkittava, onko Kolpakilla SpO:n 15 §:n 1 momentin b kohtaan sisältyvästä poikkeavasta sään-

telystä huolimatta oikeus rajoittamattoman pelaajalisenssin saantiin siksi, että DHB on rikkonut tällä sääntelyllä assosiaatiosopimuksen 38 artiklaa, joka on välittömästi sovellettavissa myös suhteessa kolmansiin osapuoliin eli myös käsipalloliittoon.

13. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähtee siitä, että kun käsipalloliitto on evännyt Kolpakilta rajoittamattoman pelaajalisenssin hänen kansalaisuutensa vuoksi, liitto on rikkonut sopimuksen 38 artiklaan sisältyvää syrjintäkieltoa. Kansallisen tuomioistuimen mukaan SpO:n 15 momentilla säännellään siten myös Kolpakin työsuhdetta. Kolpakin pelaajasopimusta on pidettävä työsopimuksena, koska hänellä on kiinteää kuukausipalkkaa vastaan velvollisuus tuottaa epäitsenäisesti urheilupalveluja osana seuran järjestämää harjoittelu- ja pelitoimintaa ja koska kyse on hänen päätyöstään.

14. Koska ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen näkemyksen mukaan SpO:n 15 §:n 1 momentin b kohdalla ja 15 §:n 2 momentilla rajoitetaan Kolpakin mahdollisuuksia osallistua otteluihin, niillä syrjitään häntä myös työehtojen osalta. Näin on siksi, että pelaajalle, joka on jo laillisesti päässyt työsuhteeseen ja jota ei näin ollen enää edes koske välillisesti mikään työskentelyrajoitus, ei myönnetä samaa oikeutta kuin muille pelaajille osallistua virallisiin otteluihin tämän työsuhteen puitteissa.

15. Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että Kolpak työskentelee laillisesti Saksan alueella, asuu siellä vakituisesti ja hänellä on voimassa oleva oleskelulupa ja koska hän ei tarvitse ulkomaalaislainsäädännön mukaista työlupaa, hänellä on oikeus päästä Saksan työmarkkinoille jo Saksan kansallisen oikeuden perusteella riippumatta assosiaatiosopimuksen 38 artiklasta. Tuomioistuimen mukaan kyseiseen artiklaan sisältyvää syrjintäkieltoa sovelletaan, "jollei yksittäisissä jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu".

16. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on taipuvainen katsomaan, ettei käsipalloliiton yhdistysautonomiansa perusteella antamia sääntöjä ja määräyksiä lueta näihin edellytyksiin ja yksityiskohtaisiin sääntöihin, koska tällainen tulkinta tekisi tyhjäksi assosiaatiosopimukseen sisältyvän syrjintäkiellon.

17. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähtee edelleen siitä, että assosiaatiosopimuksen 38 artikla — samoin kuin EY 39 artikla — on välittömästi sovellettavissa. Tuomioistuimen mukaan assosiaatiosopimuksen 38 artiklalla on tällöin myös sellaisia kolmansiin osapuoliin kohdistuvia vaikutuksia, että se ei koske ainoastaan viranomaistoimia, vaan ulottuu myös toisenlaisiin toimiin, joilla säännellään kollektiivisesti epäitsenäistä ansiotyötä, koska muussa tapauksessa julkisen vallan asettamien rajoitusten poistaminen tehtäisiin

tarkoituksettomaksi esteillä, joita muut kuin julkisoikeudelliset yhteenliittymät tai yhteisöt oikeudellista autonomiaansa käyttäen ovat asettaneet.

18. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätyy siksi tulokseen, että SpO:n 15 §:n 1 momentin b kohta on assosiaatiosopimuksen 38 artiklan vastainen ja että Kolpakilla on oikeus saada rajoittamaton pelaajalisenssi, koska muutkin vaaditut edellytykset täyttyvät.

IV Ennakkoratkaisukysymys

19. Oberlandesgericht Hamm on 15.11.2000 tekemällään päätöksellä esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Slovakian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppasopimuksen (päätösasiakirja) 38 artiklan 1 kohta esteenä sille, että urheiluliitto soveltaa ammattiurheilijaan, joka on Slovakian kansalainen, tämän urheiluliiton antamaa sääntöä, jonka mukaan urheiluseurat saavat käyttää sarja- ja cup-otteluissa vain tiettyä määrää sellaisia pelaajia, jotka ovat kotoisin Euroopan yhteisöihin kuulumattomista kolmansista maista?"

20. Kuten komissio perustellusti toteaa, ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa asiassa yhteisön tehtävänä ei ole vastata siihen, onko jokin kansallinen säännös yhteisön oikeuden mukainen. Lisäksi komissio toteaa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen selvityksiin viitaten, että ennakkoratkaisukysymys koskee tarkalleen ottaen vain Euroopan talousalueen (ETA) ulkopuolelta tulevia kolmansien maiden kansalaisia.

21. Kun otetaan huomioon yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Pokrzeptowicz-Meyer[4] antama vastaavanlainen tuomio, kysymys on muotoiltava uudelleen seuraavasti:

"Onko Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Slovakian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppasopimuksen (päätösasiakirja) 38 artiklan 1 kohta esteenä sille, että ammattiurheilijaan, joka on Slovakian kansalainen, sovelletaan urheiluliiton sääntöä, jonka mukaan urheiluseurat saavat käyttää sarja- ja cup-otteluissa vain tiettyä määrää sellaisia pelaajia, jotka ovat kotoisin Euroopan talousalueeseen (ETA) kuulumattomista kolmansista maista?"

4 — Asia C-162/00, Pokrzeptowicz-Meyer, tuomio 29.1.2002 (Kok. 2002, s. I-1049).

V Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

A *Tutkittavaksi ottaminen*

22. *Italian hallituksen* mukaan tosiseikat on esitetty ennakkoratkaisupyynnössä puutteellisesti etenkin slovakialaisen pelaajan kärsimien todellisten ja konkreettisten vahinkojen osalta. Ennakkoratkaisupyynnöstä ei myöskään käy ilmi, onko pelaaja todella pelannut vai ei, eikä se, onko hänen vaihteleva osallistumisensa otteluihin perustunut todellakin liiton sääntöihin eikä pelkkiin valmentajan teknisiin ratkaisuihin ja vapaaseen harkintaan. Tämän vuoksi Italian hallitus kehottaa yhteisöjen tuomioistuinta jättämään ennakkoratkaisupyynnön tutkimatta yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 92 artiklan mukaisesti.

23. *Komissio* vastustaa edellä esitettyä viitaten oikeuskäytäntöön, jonka mukaan tässä ei ole kyse hypoteettisesta tapauksesta, vaan tosiseikkoja koskevat tiedot ovat riittävät.

B *Assosiaatiosopimuksen 38 artiklan tulkinta*

24. *Kolpak* korosti istunnossa, että häneltä evätään oikeus vapaaseen ammatinharjoittamiseen, varsinkin seuran vaihtoon, ja että häneen sovelletaan voimassa olevan oikeuden säännöksiä. Kolpak toteaa olevansa työntekijä, jonka hyväksi assosiaatiosopimuksen 38 artiklalla on välitön vaikutus, lisäksi assosiaatiosopimusta on sovellettava myös urheiluliittojen sääntöihin. SpO:n 15 § on hänen mielestään lisäksi virheellinen, koska sen määräykset eivät päde kaikkiin seuroihin.

25. *DHB* sekä *Espanjan* ja *Italian hallitukset* katsovat pääasiallisesti, ettei nyt käsiteltävänä oleva SpO:n määräys ole assosiaatiosopimuksen 38 artiklan 1 kohdan vastainen. Tämä määräys ei ole välittömästi sovellettavissa, minkä vuoksi sillä ei myöskään voida luoda (subjektiivisia) oikeuksia yksityisille eli pelaajille. DHB katsoo, että tämä johtuu direktiivien horisontaalisen oikeusvaikutuksen puuttumista koskevasta nykyisestä oikeuskäytännöstä sekä siitä, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole vielä todennut assosiaatiosopimuksen määräyksen välitöntä oikeusvaikutusta.

26. DHB viittasi suullisessa käsittelyssä seurauksiin, joita koituu näkemyksestä, jonka mukaan rajoitetunkin työluvan kohdalla voi olla kyse säännönmukaisesta työskentelystä.

27. DHB sekä Espanjan ja Italian hallitukset vakuuttavat, että sopimuksen

38 artiklaan sisältyvä syrjintäkielto sisältää selkeän, täsmällisen ja ehdottoman velvoitteen. Niiden mukaan tämä määräys on voimassa, "jollei yksittäisissä jäsenvaltioissa sovellettavista edellytyksistä ja yksityiskohtaisista säännöistä muuta johdu". Ne pitävät kilpailusääntöjen 15 §:ää tällaisena edellytyksenä.

Italian hallitus korosti istunnossa, että kansallisten säännösten tulkinta on kansallisen tuomioistuimen tehtävä ja että käsiteltävänä olevaa määräystä voitaisiin perustella urheilullisilla syillä.

28. DHB:n sekä Espanjan ja Italian hallitusten mukaan assosiaatiosopimuksen aihe, tavoite ja asiayhteys, jotka ilmaisevat siirtymävaihetta Slovakian tasavallan lähentymisprosessissa Euroopan unioniin, vahvistavat lisäksi, että sopimuksen 38 artiklaan sisältyvän syrjintäkiellon soveltamisala on rajoitettu, eli ettei slovakialaisia työntekijöitä kohdella täysin yhdenvertaisesti EU:n kansalaisten kanssa. Yhteisöjen tuomioistuimen EY 39 artiklan mukainen tulkinta työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta ja sen soveltamisesta urheilijoihin koskee näin ollen ainoastaan EU:n kansalaisia ja ETA-sopimuksen piiriin kuuluvien valtioiden kansalaisia. Italian hallituksen mukaan ETA-sopimus ei myöskään aseta rajoituksia edellytyksille ja yksityiskohtaisille säännöille. Espanjan hallitus korosti istunnossa toistamiseen assosiaatiosopimuksen 38 artiklan 1 kohtaan sisältyvää ehtoa ja viittasi siihen, ettei siinä määrätyn syrjintäkiellon soveltamisala ole yhtä laaja kuin EY 39 artiklaan sisältyvän syrjintäkiellon.

29. DHB katsoo edelleen, etteivät säännöt ole koskaan estäneet Kolpakia osallistumasta otteluun ja että kyseinen seura haluaa vain pelauttaa muita kolmansien maiden kansalaisia. DHB lisäksi väittää, ettei asiassa Bosman [5] annettu tuomio ole nyt käsiteltävänä olevan kilpailusääntöjen määräyksen vastainen, koska kyseinen määräys palvelee puhtaasti urheilullisia tarkoituksia ja koska DHB:n päätös kansalaisuutta koskevasta ehdosta kuuluu Saksan perustuslaissa taatun yhdistymisvapauden tarjoaman suojan piiriin.

30. *Kreikan hallitus* viittasi istunnossa kolmansien maiden kanssa tehtyjen sopimusten välitöntä sovellettavuutta koskevaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön sekä ammattiurheilua koskevaan oikeuskäytäntöön. Lisäksi se korosti, että assosiaatiosopimuksen 38 artiklan soveltamisala on huomattavasti suppeampi kuin EY 39 artiklan, sillä siinä ei luoda yleistä oikeutta työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen. Koska jäsenvaltiot voivat assosiaatiosopimuksen 42 artiklan mukaan antaa säännöksiä ja koska urheiluseurojen

5 — Asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4921).

määräyksiä on pidettävä yhdenvertaisina valtion antamien säännösten kanssa niiden normatiivisen ja kollektiivisen luonteen vuoksi, Kreikan hallitus päätyy siihen tulokseen, että käsiteltävänä oleva määräys on yhteensopiva assosiaatiosopimuksen 38 artiklan kanssa.

31. *Saksan hallitus* ja *komissio* sen sijaan katsovat, että assosiaatiosopimuksen 38 artiklan 1 kohta on välittömästi sovellettavissa ja että Kolpak voi vedota tähän määräykseen DHB:n kaltaista seuraa vastaan. Edellytysten ja yksityiskohtaisten sääntöjen huomioon ottaminen ei ole niiden mukaan ristiriidassa syrjimiskiellon välittömän sovellettavuuden kanssa.

32. Saksan hallituksen ja komission mukaan käsiteltävänä oleva kansalaisuutta koskeva ehto on syrjivä ja rikkoo näin ollen assosiaatiosopimuksen 38 artiklaa, jossa käsitellään muun muassa työoloja. Välittömään sovellettavuuteen voivat kuitenkin vedota ainoastaan sellaiset slovakialaiset työntekijät, jotka työskentelevät laillisesti jossakin jäsenvaltiossa.

33. Saksan hallituksen ja komission mukaan assosiaatiosopimuksen 38 artiklan välitöntä sovellettavuutta urheiluseuroihin on tarkasteltava EY 39 artiklaa koskevan yhteisön oikeuskäytännön valossa. Muussa tapauksessa DHB voisi antaa määräyksiä, jotka olisivat yhteisön lainsäädännön vastaisia viranomaistoimia. Komissio viittasi istunnossa siihen, että assosiaatiosopimuksen 38 artiklan samamuoto on täysin sama kuin määräyksen, jonka yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa C-162/00 [6] olevan välittömästi sovellettavissa. Assosiaatiosopimuksen 38 artiklassa ei kuitenkaan luoda täydellistä vapaata liikkuvuutta, kuten EY 39 artiklassa.

34. Saksan hallitus ja komissio vetoavat asiassa Bosman annettuun tuomioon ja väittävät, että SpO:n 15 § on syrjivä työehtojen osalta. Niiden mukaan ei ole kyse työmarkkinoille pääsyn rajoittamisesta vaan kolmannen maan kansalaisten syrjinnästä ammattiin pääsyssä.

35. Tällainen rajoitus ei ole missään nimessä perusteltu, koska käsiteltävänä oleva kansalaisuutta koskeva ehto ei ole sopiva eikä tarkoituksenmukainen järjestely takaamaan korkeatasoisten saksalaisten pelaajien reserviä. Saksalaisilla seuroilla on näin ollen lupa muodostaa joukkueita, joissa ei ole yhtään saksalaista pelaajaa.

6 — Edellä alaviitteessä 4 mainittu tuomio.

VI Asian tarkastelu

A *Tutkittavaksi ottaminen*

36. Italian hallituksen esiin tuomista tutkittavaksi ottamiseen liittyvistä ongelmakohdista on huomautettava, ettei kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa ole kyse siitä, osallistutaanko tiettyyn otteluun vai ei, eli siitä, pelautetaanko Kolpakia käytännössä, vaan siitä, että Kolpak esittää yleisen ja periaatteellisen vaatimuksen saada tasa-arvoista kohtelua ja rajoittamattoman pelaajalisenssin.

37. Kuten Italian hallitus itse toteaa, yhteisöjen tuomioistuimen [7] vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että yksinomaan kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen. Ei myöskään pidä paikkaansa, ettei yhteisöjen tuomioistuimella ole käytettävissään asianmukaisen päätöksen tekemiseen tarvittavia tietoja.

38. Edellä esitetyistä syistä ennakkoratkaisukysymys voidaan ottaa tutkittavaksi.

7 — Ks. esim. asia C-254/98, TK-Heimdienst, tuomio 13.1.2000 (Kok. 2000, s. I-151, 13 kohta) ja siinä mainittu oikeuskäytäntö sekä yhdistetyt asiat C-332/92, C-333/92 ja C-335/92, Eurico, tuomio 3.3.1994 (Kok. 1994, s. I-711).

B *Assosiaatiosopimuksen 38 artiklan tulkinta*

1. Assosiaatiosopimuksen 38 artiklan välitön sovellettavuus

39. Aluksi on huomautettava, että tämä ennakkoratkaisumenettely koskee Slovakian kansalaisten oikeusasemaa Euroopan yhteisössä. Siksi ennakkoratkaisukysymykseen annettavassa vastauksessa on keskityttävä tähän seikkaan ja näin ollen assosiaatiosopimuksen 38 artiklan 1 kohtaan. Koska nyt tarkasteltava asia ei koske myöskään aviopuolisoiden ja lasten oikeusasemaa, ennakkoratkaisukysymyksessä voidaan viitata ainoastaan 38 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen luetelmakohtaan.

40. Seuraavaksi on siis tutkittava, voiko yksityishenkilö vedota kansallisessa oikeudessa assosiaatiosopimuksen 38 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen luetelmakohtaan, eli onko kyseinen säännös suoraan sovellettavissa.

41. Kysymykseen vastaamiseksi voidaan tarkastella yhteisöjen tuomioistuimen sitä oikeuskäytäntöä, joka koskee eräässä toisessa Eurooppa-sopimuksessa annettua työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevaa vastaavaa säännöstä, nimittäin Puo-

lan kanssa tehdyn assosiaatiosopimuksen 37 artiklaa. Asiassa C-162/00 antamassaan tuomiossa, joka mainittiin istunnossa useaan kertaan, yhteisöjen tuomioistuin on tältä osin todennut seuraavaa:

"Edellä esitetty huomioon ottaen on todettava, että assosiaatiosopimuksen 37 artiklan 1 kohdan ensimmäisellä luetelmakohdalla on välitön oikeusvaikutus, mikä merkitsee sitä, että Puolan kansalaiset voivat vedota siihen vastaanottavan jäsenvaltion kansallisissa tuomioistuimissa." [8]

42. Kun verrataan näitä kahta sopimusta sekä mainittuja artikloja, niissä voidaan havaita merkittäviä yhtäläisyyksiä. Sopimuksilla on ensinnäkin periaatteessa samanlainen tavoite ja luonne. Toiseksi Puolan kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen 37 artiklan 1 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan ja Slovakian kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen 38 artiklan 1 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan sanamuoto on pääosin sama.

43. Näin ollen Puolan kanssa tehtyä sopimusta koskevia yhteisöjen tuomioistuimen päätelmiä voidaan soveltaa myös Slovakian kanssa tehtyyn sopimukseen. Tämä koskee ensinnäkin kyseessä olevan assosioitavan maan työntekijöiden syrjintäkiellon selvyyttä ja ehdottomuutta. [9] Slovakian kanssa tehdyn sopimuksen 59 artiklan 1 kohta, jota voidaan verrata Puolan kanssa tehdyn sopimuksen 58 artiklan 1 kohtaan, ei voi myöskään olla esteenä välittömälle sovellettavuudelle. [10]

44. Edellä esitetyn perusteella voidaan siten todeta, että assosiaatiosopimuksen 38 artiklan 1 kohdan ensimmäinen luetelmakohta on välittömästi sovellettavissa.

2. Assosiaatiosopimuksen 38 artiklan sovellettavuus urheiluliittojen toteuttamiin toimenpiteisiin

45. Seuraavaksi on selvitettävä, lukeutuuko pääasiassa esiintyvän urheiluliiton, siis DHB:n, kaltainen urheiluliitto assosiaatiosopimuksen 38 artiklassa tarkoitettuihin oikeussubjekteihin.

46. Kuten komissio on perustellusti todennut, tältä osin on tutkittava yhteisöjen tuomioistuimen sitä oikeuskäytäntöä, joka koskee EY:n perustamissopimuksen vastaavaa määräystä, toisin sanoen EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaa (josta on tullut EY 39 artikla), sekä EY:n perusta-

8 — Edellä alaviitteessä 4 mainittu asia C-162/00, tuomion 30 kohta.

9 — Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia C-162/00, tuomion 21 kohta.

10 — Ks. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia C-162/00, tuomion 28 kohta.

missopimuksen 12 artiklaan (josta on tullut EY 6 artikla) sisältyvää syrjintäkieltoa.

47. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaa (josta on tullut EY 39 artikla) "ei sovelleta pelkästään viranomaisten toimintaan, vaan myös muunlaisiin sääntelyihin, joiden tarkoituksena on säännellä kollektiivisesti palkkatyötä". [11]

48. Yhteisöjen tuomioistuin on edelleen "katsonut, että henkilöiden vapaan liikkuvuuden rajoitusten poistaminen jäsenvaltioiden välillä vaarantuisi, jos valtion toimeen perustuvien esteiden poistamisen vaikutus tehtäisiin tyhjäksi rajoituksilla, jotka aiheutuvat siitä, että yksityisoikeudelliset yhdistykset ja yhteenliittymät käyttävät oikeudellista itsemääräämisvaltaansa". [12]

49. "Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että työsuhteen ehtoja säännellään eri jäsenvaltioissa toisinaan lain tai sitä alemman tasoisilla säännöksillä, toisinaan sopimuksilla tai muilla yksityisten oikeussubjektien tekemillä tai hyväksymillä oikeustoimilla. Jos perustamissopimuksen 48 artiklaa sovellettaisiin ainoastaan viranomaisten toimiin, tästä voisi seurata se, että sitä ei sovellettaisi yhdenmukaisesti." [13]

50. Koska nykyisen oikeuskäytännön perusteella on osoitettu, että yksityishenkilöt voivat vedota EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaan (josta on tullut EY 39 artikla) sisältyvään syrjintäkieltoon myös urheiluseuroja vastaan, on vielä tutkittava, voidaanko tätä tulkintaa soveltaa assosiaatiosopimuksen 38 artiklaan.

51. Tässä yhteydessä riittää viittaus niihin päätelmiin, jotka yhteisöjen tuomioistuin teki Puolan kanssa tehdystä assosiaatiosopimuksesta asiassa Pokrzeptowicz-Meyer. Tapa, jolla yhteisöjen tuomioistuin perusteli sen, että EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaan (josta on tullut EY 39 artikla) liittyvää oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa Puolan kanssa tehdyn assosiaatiosopimuksen vastaavaan määräykseen, sopii tähänkin ennakkoratkaisumenettelyyn.

52. Yhteisöjen tuomioistuimen mukaan näin ollen "pelkkä — — jonkin perustamissopimuksen ja — — kansainvälisen sopimuksen määräyksen sanamuodon samankaltaisuus ei riitä". Ratkaisevaa on sitä vastoin "[tavoite], johon kullakin määräyksellä pyritään kunkin määräyksen soveltamisalalla. Tältä osin yhtäältä kolmannen maan kanssa tehdyn sopimuksen ja toisaalta perustamissopimuksen tavoit-

11 — Edellä alaviitteessä 5 mainittu asia C-415/93, tuomion 82 kohta, yhdistetyt asiat C-51/96 ja C-191/97, Deliège, tuomio 11.4.2000 (Kok. 2000, s. I-2549, 47 kohta) sekä asia C-176/96, Lehtonen, tuomio 13.4.2000 (Kok. 2000, s. I-2681, 35 kohta); vrt. asia 36/74, Walrave, tuomio 12.12.1974 (Kok. 1974, s. 1405, 17 kohta).

12 — Ks. esim. edellä alaviitteessä 5 mainittu asia C-415/93, tuomion 83 kohta; vrt. edellä alaviitteessä 11 mainittu asia 36/74, tuomion 18 kohta.

13 — Edellä alaviitteessä 5 mainittu asia C-415/93, tuomion 84 kohta; vrt. edellä alaviitteessä 11 mainittu asia 36/74, tuomion 19 kohta.

teiden ja asiayhteyden vertailulla on huomattava merkitys". [14]

53. Yhteisöjen tuomioistuin tuli näin ollen siihen tulokseen, että Puolan kanssa tehdyn assosiaatiosopimuksen 37 artiklassa määrätään jäsenvaltion alueella laillisesti työskentelevien puolalaisten työntekijöiden sellaisesta oikeudesta yhdenvertaiseen kohteluun työehdoissa, jolla on sama ulottuvuus kuin EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdassa annetulla oikeudella. [15]

54. Edellä esitetystä seuraa, että asioissa Walrave [16] ja Bosman [17] annetuissa tuomioissa esitettyä tulkintaa ETY:n perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdasta voidaan käsiteltävänä olevassa tapauksessa soveltaa assosiaatiosopimuksen 38 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen luetelmakohtaan.

3. Assosiaatiosopimuksen 38 artiklan sisältö

a) Määräyksen soveltamisalaan kuuluvat henkilöt

55. Seuraavaksi on tarkasteltava, kuuluuko Kolpak, eli yleisesti ottaen sellainen ammattiurheilija kuin kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, sopimuksen 38 artiklan 1 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan soveltamisalaan. On huomattava, että tätä määräystä sovelletaan ainoastaan kyseessä olevan jäsenvaltion alueella laillisesti oleviin työntekijöihin. Asiakirjoista käy ilmi, että Kolpakilla on voimassa oleva oleskelulupa eikä hän tarvitse työlupaa.

56. Kolpakin työntekijäaseman määrittelemisessä on muistutettava asiassa Lehtonen annetusta tuomiosta, jossa yhteisöjen tuomioistuin on todennut seuraavaa:

"Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan työntekijän käsitettä ei voida tulkita eri tavalla eri jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä, vaan tulkinnan on oltava kaikkialla yhteisössä samanlainen. Tämä käsite on määriteltävä niiden objektiivisten perusteiden mukaan, jotka kysymyksessä olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet huomioon ottaen ovat luonteenomaisia työsuhteelle. Työsuhteen olennainen ominaispiirre on kuitenkin se, että henkilö tekee toiselle tämän johdon alaisena tietyn ajan työtä, josta hän saa vastikkeena palkkaa." [18]

14 — Edellä alaviitteessä 4 mainittu asia C-162/00, tuomion 32 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

15 — Edellä alaviitteessä 4 mainittu asia C-162/00, tuomion 41 kohta.

16 — Edellä alaviitteessä 11 mainittu tuomio.

17 — Edellä alaviitteessä 5 mainittu tuomio.

18 — Edellä alaviitteessä 11 mainittu asia C-176/96, tuomion 45 kohta.

57. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen päätelmien ja yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen asiakirjojen mukaan Kolpak teki työsopimuksen TSV Östringen eV Handball -nimisen seuran kanssa tehdäkseen kyseiselle seuralle palkallista maalivahdin työtä.

58. Edellä esitetyistä seikoista seuraa, että Kolpak kuuluu määräyksen soveltamisalan piiriin.

b) Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden rajoitusten olemassaolo

59. On vielä tutkittava, rajoittaako SpO:n 15 §:ään sisältyvä määräys kolmansista maista kotoisin olevien pelaajien määrän rajoittamisesta työntekijöiden vapaata liikkuvuutta tai toisin sanoen onko SpO:n tällaisen säännön kaltainen säännös ristiriidassa assosiaatiosopimuksen 38 artiklan 1 kohdan ensimmäinen luetelmakohdan kanssa.

60. Tältä osin on tutkittava ensiksi, koskeeko SpO:n 15 § työooloja. Komissio on aivan oikein todennut asian olevan näin siltä osin kuin kolmansien maiden kansalaisilla on — ETA-sopimuksen piiriin kuuluvien valtioiden kansalaisia lukuun ottamatta — vain rajoitetut mahdollisuudet osallistua tiettyihin otteluihin, nimittäin Bundesliga- ja Regionalliga-tason sarja- ja cup-otteluihin.

61. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Bosman antamassaan tuomiossa katsonut, "tällaisiin otteluihin osallistuminen on ammattipelaajan toiminnan olennainen tarkoitus", minkä vuoksi "määräyksellä, jolla rajoitetaan otteluihin osallistumista, rajoitetaan myös kyseisen pelaajan mahdollisuuksia työn saantiin". [19]

62. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy näin ollen ilmi, että käsiteltävänä olevassa asiassa esiintyvän määräyksen kaltainen sääntely rajoittaa työntekijöiden vapaata liikkuvuutta. [20]

63. Koska ETA-sopimuksen piiriin kuuluvien valtioiden kansalaisiin, näin ollen myös unionin kansalaisiin, ei sovelleta minkäänlaisia rajoituksia, nyt tarkasteltavassa asiassa on kyse Slovakian kansalaisten syrjinnästä.

19 — Edellä alaviitteessä 5 mainittu asia C-415/93, tuomion 120 kohta ja edellä alaviitteessä 11 mainittu asia C-176/96, tuomion 50 kohta.

20 — Vrt. edellä alaviitteessä 5 mainittu asia C-415/93, tuomion 99 kohta ja sitä seuraavat kohdat sekä edellä alaviitteessä 11 mainittu asia C-176/96, tuomion 49 kohta.

64. On vielä tutkittava, voivatko nämä työntekijöiden vapaan liikkuvuuden rajoitukset olla objektiivisesti oikeutettuja.

65. Aluksi on huomautettava, ettei käsiteltävänä olevissa määräyksissä ole kyse sellaisista valintasäännöistä, jotka eivät sisällä kansalaisuutta koskevaa ehtoa, kuten asiassa Deliège,[21] eikä sellaisista säännöistä, joiden tarkoituksena on varmistaa ottelujen normaali eteneminen, kuten asiassa Lehtonen,[22] vaan kyse on pikemminkin sellaisesta määräyksestä, jolla rajoitetaan muista valtioista lähtöisin olevien pelaajien määrää, toisin sanoen pitkälti asiassa Bosman[23] esiintyneeseen sääntelyyn rinnastettavasta määräyksestä, koska sekin kohdistui muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin.

66. Ennakkoratkaisumenettelyssä ei ole myöskään osoitettu, että SpO:n 15 § palvelee puhtaasti urheilullisia tarkoituksia.

67. Vaikka SpO:n 15 §:n katsottaisiin palvelevan yleisen edun mukaista tavoitetta, se ei vielä riitä osoittamaan, että se on suhteellisuusperiaatteen mukainen. Urheiluliitot eivät näin ollen saa toteuttaa toimenpiteitä laajemmin kuin on tarpeen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi.[24] Tässä mielessä ei voida kumota etenkään väitettä, että seurat voivat vapaasti pelauttaa otteluissa ETA-sopimuksen piiriin kuuluvien valtioiden, mukaan lukien EU:n jäsenvaltioiden, kansalaisia.

68. Siitä ennakkoratkaisumenettelyssä esitetystä väitteestä, että pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan voimassa olleen SpO:n version 15 § oli välttämätön puhtaasti urheilullisista syistä erityisesti saksalaisten pelaajien reservin muodostamiseksi, on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi nimenomaisesti tämän väitteen asiassa Bosman[25] antamassaan tuomiossa.

69. Lopuksi on syytä muistuttaa, etteivät aloittelevien saksalaisten pelaajien pelaamismahdollisuudet rajoitu pelkästään saksalaisiin seuroihin. Heillä on mahdollisuus perehtyä huippu-urheiluun pelaamalla ulkomailla.

70. Edellä mainitusta seuraa, että kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa kaltainen sääntely estää käyttämästä assosiaatiosopimuksen 38 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitettua oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen.

21 — Edellä alaviitteessä 11 mainitut yhdistetyt asiat C-51/96 ja C-191/971, tuomion 61 kohta.

22 — Edellä alaviitteessä 11 mainittu asia C-176/96, tuomion 53 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

23 — Mainittu edellä alaviitteessä 5.

24 — Edellä alaviitteessä 5 mainittu asia C-415/93, tuomion 104 kohta ja edellä alaviitteessä 11 mainittu asia C-176/96, tuomion 56 kohta.

25 — Edellä alaviitteessä 5 mainittu asia C-415/93, tuomion 130 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

VII Ratkaisuehdotus

71. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaisi uudelleen muotoiltuun ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Slovakian tasavallan välisestä assosioinnista tehdyn Eurooppa-sopimuksen (päätösasiakirja) välittömästi sovellettavissa oleva 38 artiklan 1 kohta on esteenä sille, että ammattiurheilijaan, joka käsiteltävänä olevan asian tapaan on Slovakian kansalainen, sovelletaan urheiluliiton sääntöä, jonka mukaan urheiluseurat saavat käyttää sarja- ja cup-otteluissa vain tiettyä määrää sellaisia pelaajia, jotka ovat kotoisin Euroopan talousalueeseen (ETA) kuulumattomista kolmansista maista.